

De energietransitie: nu doorpakken

Voorstellen Team Energie voor het Europees verkiezingsprogramma¹

De energietransitie biedt volop kansen voor de EU-landen, onder de voorwaarde van een gelijk speelveld. Kansen voor onze bedrijven die vaak al tot de koplopers in de wereld horen, voor krachtige innovaties en nieuwe banen, voor een schonere leefomgeving, voor een betere toekomst voor toekomstige generaties, voor een betaalbare energietransitie. Kansen grijpen en verantwoordelijkheid nemen. Dat doet de VVD ook in de EU.

De VVD is ervan overtuigd dat een gelijk speelveld, in Europa en liefst ook met de rest van de wereld, de beste kansen biedt op de noodzakelijke innovaties om de energietransitie verder te versnellen. De opgave om onze manier van werken en leven in lijn te brengen met de doelen van 'Parijs' is immens en vergt keihard werken.² Het vergt een krachtige en duidelijke overheid en een brede betrokkenheid van bedrijven en burgers.

De VVD steunt de EU-ambities voor CO₂-reductie.³ In 2021 heeft de Europese Commissie de ambitieuze Europese Green Deal gepresenteerd. Die is inmiddels bijna volledig vastgelegd in aangescherpte Europese richtlijnen. De VVD steunt die ambities nadrukkelijk. Het beleid hiervoor moet gebaseerd zijn op de volgende uitgangspunten.

Afspraak = afspraak.

Als er afspraken vast liggen, dan voert de VVD die uit, zoals bijvoorbeeld de afspraken uit de EU-Klimaatwet (minstens 55 procent minder uitstoot in 2030 t.o.v. 1990 en klimaatneutraal in 2050). Uiteraard kunnen er situaties ontstaan die aanleiding zijn om in gesprek te gaan over aanpassingen van bestaande afspraken.

De vervuiler betaalt.

Dit is een zeer liberaal uitgangspunt: 'externaliteiten'⁴ worden ingeprijsd; CO₂ krijgt een prijs die prikkelt tot reductie en die voorlopers een goed perspectief biedt. De krachtigste instrumenten hiervoor zijn het bestaande ETS1 (industrie en elektriciteitscentrales, ca. 40 procent van de

¹ Deze aanbevelingen zijn tot stand gekomen met de inbreng van leden van het Thematisch Netwerk Liberaal Groen. Dit document bevat een opinie en heeft geen formele status binnen de VVD voor gebruik in beleid of bestuur. Het geeft houvast in onderlinge discussies en aanknopingspunten voor beleid in de toekomst. Publicatie 29 juni 2023 op <https://www.liberaal-groen.nl>.

² Zie nieuwste IPCC rapport, maart 2023, <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/> en McKinsey Quarterly, 'Climate math: what a 1,5 degree pathway would take april 2020,' <https://www.mckinsey.com/-/media/mckinsey/business%20functions/sustainability/our%20insights/climate%20math%20what%20a%201%20point%205%20degree%20pathway%20would%20take/climate-math-what-a-1-point-5-degree-pathway-would-take-final.pdf>. 'All the scenarios, we found, would imply the need for immediate, all-hands-on-deck efforts to dramatically reduce [greenhouse gas] emissions.'

³ Het gaat formeel om reductie van de uitstoot van alle broeikasgassen. CO₂ en methaan zijn de belangrijkste. Waar we in deze notitie spreken over 'CO₂' bedoelen we alle broeikasgassen.

⁴ Externaliteit: niet gecompenseerde, door derden gemaakte kosten of geleden schade als gevolg van een economische activiteit.

totale EU-uitstoot) en het nieuwe ETS2 vanaf 2027 (gebouwde omgeving, mobiliteit en kleinere industrie, ca. 54 procent van de totale EU-uitstoot). Het aantal ETS-rechten loopt terug naar nul, voor ETS1 in 2040 en voor ETS2 in 2044.

Hierbij moeten beleidsdoelstellingen wel realistisch en technisch uitvoerbaar zijn; onze welvaart moet niet verslechteren door verplaatsing van bijvoorbeeld industrie naar elders, waar die activiteit niet duurzamer wordt uitgevoerd.

Gelijk speelveld, ook met landen buiten de EU.

Het Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) is een goed startpunt voor een gelijk speelveld tussen onze EU-bedrijven en bedrijven van buiten de EU. Dat principe wil de VVD de komende jaren verder uitbouwen naar alle producten (zie prioriteit 3 hieronder).

Acht prioriteiten voor het verkiezingsprogramma, naast de genoemde uitgangspunten:

1. Alle technologieën zijn nodig. De VVD is technologie-neutraal.

- ▶ Het doel van CO₂-reductie is leidend. Daarbij zijn alle technologieën die betaalbaar zijn nodig. Ook technologieën zoals kernenergie, biofuels en CCS (zie ook punt 6). De mix van technologieën om het doel te bereiken is geen doel op zich. De VVD is terughoudend om te sturen op specifieke technologieën.

2. Strategische autonomie en leveringszekerheid van onze energievoorziening en industrie zijn belangrijke pijlers van onze welvaart en veiligheid.

- ▶ Gebeurtenissen van de afgelopen jaren, zoals de coronapandemie en de oorlog in Oekraïne, hebben duidelijk gemaakt dat dit niet vanzelfsprekend is, maar dat hieraan hard moet worden gewerkt. Daarom moeten leveringszekerheid, betaalbaarheid en klimaatdoelstellingen nevensgeschikte doelstellingen van beleid zijn.
- ▶ Ook moet voorgenomen beleid een uitvoerbaarheidstoets ondergaan, zodat we onszelf niet opzadelen met onbereikbare doelen.

3. CBAM 'part 2': krachtige vervolgstap voor een echt gelijk speelveld binnen én buiten de EU.

- ▶ De VVD wil het CBAM laten doorgroeien naar een importheffing op basis van de CO₂-inhoud van alle producten die van buiten de EU komen. Zo is er een echt gelijk speelveld met goederen die binnen de EU geproduceerd zijn.

Het huidige CBAM richt zich slechts op een aantal basismaterialen. De CBAM-heffing geldt bijvoorbeeld wel voor staal, maar niet voor auto's. Zo zetten we onze eigen EU-industrie op achterstand. Met CBAM 'part 2' kunnen EU-bedrijven hun schonere en daardoor duurder producten ook concurrerend aanbieden buiten de EU. Dat kan bijvoorbeeld door alle CBAM-importheffingen in een pot te stoppen en als omgekeerde heffing te geven aan bedrijven die hun schone producten anders niet concurrerend buiten de EU kunnen aanbieden.

4. De volledige klimaatimpact over de hele keten is de basis.

Bij beleidskeuzes en het vergelijken van opties moet altijd worden gekeken naar de volledige klimaatimpact van maatregelen. Dus inclusief 'scope 3' emissies en uitstoot buiten Europa.

- ▶ De VVD vindt dat beleid moet worden gebaseerd op de werkelijke broeikasgasemissies over de hele keten. En niet op een boekhoudkundige werkelijkheid waarin sommige emissies niet worden meegeteld, wat kan leiden tot inefficiënte en soms contraproductieve effecten. Bijvoorbeeld sluiting van moderne kolencentrales in Nederland en dan LNG gebruiken, terwijl LNG vaak een hogere CO₂-uitstoot heeft over de hele keten.

5. Breng ook CO₂-uitstoot van de internationale luchtvaart en scheepvaart volledig onder een ETS-achtig regime.

Alleen vluchten binnen de EU vallen nu onder de regels van het ETS. Verder zijn er sinds 2018 de zogenaamde CORSIA-afspraken. Die zijn deels vrijwillig en zijn slechts gericht op beperking van de CO₂-uitstoot tot het niveau van 2019–20. CORSIA vormt een aanvulling op een breder pakket maatregelen, die onder meer gericht zijn op duurzame luchtvaartbrandstoffen, betere vliegtuigtechnologie en operationele verbeteringen.⁵

Voor de scheepvaart is in december 2022 afgesproken dat vanaf 2024 betaald moet worden voor de uitstoot. Vooralsnog vallen echter alleen (relatief grote) schepen boven 5.000 ton onder de afspraken. De Koninklijke Nederlandse Vereniging van Reders pleit voor een grens van 400 ton. En ook valt nu alleen de uitstoot van schepen zelf onder de afspraken, niet de uitstoot die ontstaat bij het maken van brandstoffen. Dat laatste is wel verstandig: dat stimuleert het gebruik van groene brandstoffen, omdat die veel minder of soms zelfs negatieve uitstoot bij de productie hebben.

- ▶ De VVD vindt het vanzelfsprekend dat de internationale lucht- en scheepvaart ook onder ETS-regels of vergelijkbare afspraken worden gebracht. Daar zijn wel aanvullende internationale afspraken voor nodig met partijen buiten de EU. Dat geeft die sectoren een helder toekomstperspectief dat vergelijkbaar is met andere maatschappelijke sectoren.
- ▶ Uiteraard zullen technologische innovaties (zoals duurzame brandstoffen, elektrisch vliegen of varen, of grotere efficiëntie) heel fors opgeschaald moeten worden, maar wel binnen ETS-achtige randvoorwaarden.

6. Inzetten op negatieve emissies is noodzakelijk.

De opgave om CO₂-emissies terug te dringen is zo groot, dat inzet op negatieve emissies noodzakelijk is. De bekendste zijn het aanplanten van bomen en BECCUS (Bio-energy Carbon Capture, Use and Storage, ofwel opslag van CO₂).

- ▶ De VVD zet zwaar in op het opschalen van het aandeel van negatieve emissies in de aanpak om de doelen te halen. Vooral voor EU-landen dicht bij zee liggen hier kansen.⁶

⁵ Raad van de EU, 'Besluit over Corsia: Raad bepaalt standpunt,' 20 mei 2022, <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2022/05/20/decision-corsia-carbon-offsetting-and-reduction-scheme-for-international-aviation-le-conseil-adopte-sa-position/>

⁶ Zie ook de gezamenlijke *position paper* van de thematisch netwerken Economische Zaken en Innovatie, Liberaal Groen en Senioren in de Samenleving, *Snelle opschaling CO₂-afvang noodzakelijk om Nederlandse klimaatdoelen 2030 te halen*, oktober 2021, <https://www.liberaal-groen.nl/nieuws/position-paper-ccs-nodig-om-klimaatdoelen-te-halen/>

7. Te 'krappe' energie-infrastructuren belemmeren de transitie terwijl investeringen vaak 'no-regret' zijn.

- ▶ Voor de energietransitie is uitbreiding van nagenoeg alle soorten energie-infrastructuren nodig. In ieder geval voor waterstof, elektriciteit, CCS en warmte. Het is nodig om belemmeringen voor die investeringen weg te nemen en de overheid stappen te laten zetten om kip-ei discussies te beslechten om markten op gang te brengen.

In Nederland bijvoorbeeld wil Gasunie voor de waterstof backbone eerst zekerheden krijgen van toekomstige gebruikers, die zij nog niet kunnen bieden.

- ▶ En het is vanzelfsprekend dat we bestaande infrastructuren zo slim mogelijk benutten en obstakels daarvoor zo snel mogelijk wegnemen.

Voorbeelden: verschillen in regelgeving tussen landen, dubbele energiebelasting voor laden en ontladen van batterijen, versnellen van reconciliatie voor klanten met een slimme meter (afrekening van daadwerkelijk gebruik) zodat ze beter mee kunnen doen aan dynamische prijszetting.

8. Verlaag de footprint van bouwmaterialen.

De Richtlijn energieprestatie van gebouwen (EPBD) blijkt het lastigste dossier van de Green Deal. De ambitie is om ook de EPBD vóór de Europese verkiezingen van 2024 gereed te hebben. De EPBD stelt stevige eisen aan de hoeveelheid energie die bestaande woningen en gebouwen gebruiken en daarnaast aan de milieubelasting van de materialen (in Nederland: MPG, Milieuprestatie Gebouwen).

- ▶ Bij de bestaande bouw mogen verduurzamingsmaatregelen niet onredelijk duur worden. Dat zou het draagvlak voor de transitie verslechteren.
- ▶ Voor alle nieuwbouw kan een scherpere MPG-eis sneller leiden tot het gebruik van materialen die een minder zware 'footprint' hebben. Dus bijvoorbeeld minder beton en baksteen en meer biobased materialen. Met hout wordt al hoogbouw gerealiseerd.⁷

⁷ In Vancouver is een 53-meter hoog houten studentencollege gebouwd op de campus van de University of British Columbia in Vancouver: <https://www.bouwtotaal.nl/2017/05/hoogbouw-in-hout-met-cross-laminated-timber/>